

kadar sneži, je, kot da smo se zazrli v neskončnost. Čez svet spredejo mehko zaveso in ga naredijo čarobnega. Vse to je sneg, kot so iz njega tisti snežni vrtinci, ki se pojavijo pravi čas na pravem kraju, pa tudi tisti tornado, ali karkoli že je, na koncu. Narava je nepredvidljiva.

Eno od poglavij je naslovljeno *Kaj se tke v Tkalnici sanj*. Torej, kaj se tke v Tkalnici sanj?

Tkalnica je simbol vsega, v kar verjamem. Ker taka tkalnica lahko stke čisto vse. Meni je stkala roman *Sneg*, skrivnostne rože srebrnice, ki naj bi jih posejala Luna, dečka z imenom Sneg in sneg, ki pada. Neskončno. Neslišno. Sanjavo. Želim si, da bi vsak imel svojo tkalnico. Še posebej mladi. Da bodo lahko rekli: Zmorem! Imam ime. Imam obraz. Imam svoj glas.

■ PETRA VIDALI

FOTO ROBERT BALEN

AMBROŽ KVARTIČ

BISTVO JE IGRIV POGLED NA SVET, JEZIK PA BO TEMU SLEDIL

»Če je igrarija namenjena sama sebi, se mi to ne zdi najbolj posrečeno. Zraven mora biti sporočilo, zgodba, razkrivanje alternativnih pogledov na stvar.«

***Rimana kaša* ni vaš mladinski prvenec. Bralci poznajo že 100 ugank, ki so skupaj *Ugibanica*. Morda vas poznajo iz revij ali iz drugih vaših delovnih kontekstov, vseeno pa ste na polju mladinske književnosti še dokaj novi. Povejte, prosim, kako ste prišli sem.**

Eden od plusov ukvarjanja z otroško in mladinsko literaturo je to, da si pri štiridesetih še vedno predstavnik mlajše generacije (smeh). Ne vem, kako začnajo drugi, kaj je pozno in kaj je zgodaj, pri meni pa je prišlo do zamika, ker sem najprej peljal akademsko kariero na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Ko se je zaključilo obdobje mladega raziskovalca, pa naenkrat več nisem vedel, kam. Bil sem tik pred doktoratom, se pravi previsoko kvalificiran za običajne službe, vendar se mi je v tistem trenutku začelo dogajati marsikaj. Pristal sem na odrih v muzikalu, za radijskimi mikrofoni in pred televizijskimi kamerami in takrat sem tudi začel pisati. Nič načrtnega ni bilo in nič mi ni že dolgo ležalo po predalih ter samo čakalo na pravi trenutek. Zgodba o samem začetku pa je pravzaprav anekdotična. Moj kolega, ilustrator Marko Rop, je takrat risal za *Ciciban*. Enotna ilustracija naj bi pokrila pet, šest ugank. In poleg ostalih motivov je narisal tudi ptičje strašilo. Se pravi, da bi potrebovali tudi uganko, katere odgovor bi bilo ptičje strašilo. Ampak prav take na uredništvu niso imeli. Torej je moral ali kakšno priskrbeti ali pa ptičje strašilo izbrisati. Vprašal je mene, jaz sem vzel izziv zares in celo malo pretiraval, napisal sem jih namreč šest s to isto rešitvijo. To je bil moj prvi zaresen korak v ta svet. In morda smo se ravno zaradi tega mojega pretiravanja hitro našli. Dobil sem stalno ugankarsko rubriko. To je bilo leta 2015 in od takrat nastopam na tej sceni. Po dveh letnikih ugank sem začel pisati tudi druge pesmi in takrat je prišlo vabilo na srečanje mladinskih pesnikov in pisateljev Oko besede. To sem razumel kot čast. Vesel sem bil, da kdo bere, kar sem napisal. Pridružil sem se jim in bil takrat z naskokom najmlajši. Sestavljanje imen mladinske književnosti, ki sem jo nekoč bral, z obrazi na srečanju, je bilo

strašansko zabavno in zanimivo. Ko se potem nekaj let družiš z njimi, pa postaneš del ceha. Hkrati počasi dojemaš, da je to nekaj, kar očitno počneš relativno dobro, pa tudi otroci na šolah ti to potrjujejo. Nastopi na šolah so vedno dober izziv, užitek se je malo pohecata z otroki. In tako gredo stvari naprej. Nagrade oziroma nominacije zanje pa so potrditev nekega obdobja oziroma dela. No, sicer sem še vedno med mlajšimi. (smeh) A če sva že pri tem, zadnji dve večernici sta šli relativno mlajšima avtoricama.

Vaše pesmi so razplastene, kompleksne besedne igre. Kako pa jih sprejemajo otroci? Kar naprej se pritožujemo, da nimajo razvitih jezikovnih veščin ... Se torej znajo igrati z besedami?

To je zame kar precej kompleksno vprašanje zaradi več razlogov. Najprej zato, ker nimam tako dobrega vpogleda v svet otrok, kot ga imajo najverjetneje njihovi učitelji ali vzgojitelji, jaz samo 'vpadem', pa je. Nisem torej zares v dobrem stiku s to problematiko za pošten premislek. Druga stvar pa je, da v tem mojem pisanju, v mojem 'igranju' ni samo jezik oziroma igranje z njim. Če je igrarija namenjena sama sebi, se mi to ne zdi najbolj posrečeno. Zraven mora biti sporočilo, zgodba, razkrivanje alternativnih pogledov na stvar. Ali pa zgled, kako se igrati tudi sicer v življenju, ne le z jezikom, kako biti radoveden. In sem bolj za to, da se izpostavlja te vidike, ne pa samo jezik, kakorkoli igriv že je. Bistvo je torej po mojem igriv pogled na svet, jezik pa bo temu sledil sam od sebe.

Prav na vaše miselne obrate sem hotela opozoriti. Recimo na čevelj, ki ga žuli človek. Ali na Katro, ki ne klepeta med kosilom, temveč se prehranjuje med tem, ko govori ...

Seveda, tako karnevalsko obračanje na glavo je vedno učinkovito. Tudi to je igra in to obračanje je tudi otrokom

zelo ljubo. Je pa še nekaj drugega pri tej igri. Vsi govorimo, da otroci radi sprašujejo 'zakaj?'. Sam pa ugotavljam, tudi ob očetovskih izkušnjah, da je pri otroški igri in pri otroškem pogledu na svet zelo pomembno tudi vprašanje 'kaj pa, če?'. Imamo torej izhodišče, soočeni smo s fenomenom, situacijo, a se ob tem vprašamo: kaj pa, če ... In otroška igra potem ta 'kaj pa, če' tudi udejanji: 'Kaj pa, če smo zdajle vsi zdravniki?' In smo tudi zares zdravniki. 'Kaj pa, če smo se danes zbudili brez nosu?', in se igramo, da nimamo nosu. 'Kaj pa, če se v omari obleke pogovarjajo?', 'Kaj pa, če človek žuli čevelj in ne obratno?'. To je bil najpogostejši proces pri pisanju pesmi za *Rimano kašo*. Veliko avtorjev za otroke in mladino namreč govori, da je otroška igra tisto, kar ohranjajo v sebi in dajejo v svoja besedila, kar je skratka njihovo glavno ustvarjalno vodilo. Vsak lahko to sicer razume po svoje, je pa to, kar sem omenil, način otroške igre, ki mu pri pisanju sledim sam ...

Precej ste mi dali misliti tudi s 'kaj pa, če' pri živalih. Zelo všeč mi je ideja, da najmočnejša žival na svetu (ki ostaja neidentificirana) ostaja v kletki samo zato, ker je pri volji in ji tako ustreza. Ker bi se, močna, kot je, sicer zlahka prebila na svobodo ...

Pri 'kaj pa, če' gre stvar še naprej, tu je tudi vprašanje vzrokov in posledic. Če se vsi zbudimo brez nosu, kaj to pomeni? Pomeni, da ne moremo vohati, da ne moremo imeti očal ... In iz teh posledic potem nastane zgodba. In ja, če imamo najmočnejšo žival na svetu, verjetno ta lahko razsuje vse, kar hoče. Še boljša ilustracija principa, o katerem sva govorila, pa je v pesmici z naslovom Kaj takega: tam je namreč hrust, ki ima tako močno čeljust, da več kot za hrano zapravi za žlice!

Dobro analizirate proces. Vaša specializacija je folkloristika, kar

pomeni, da ste gotovo preučevali vzorce, po katerih so zgodbe narejene. Ampak to je kasneje pridobljeno znanje. Kaj pa primarni nanosi, talent in vzgoja? Kaj nas oziroma kaj vas naredi?

Kombinacija vsega. Človek je tisto, kar se vanj nalaga in tisto, kar sam nalaga vase. Zagotovo smo vsi, ki se ukvarjamo s pisanjem, nekoč tudi radi brali. Doma je bila vzgoja zelo podvržena temu. Talent imaš, imam, ampak ga je treba obrusiti. Brusi pa se z ustvarjanjem, pravim ustvarjanjem, ki ni zgolj namensko, ciljno usmerjeno k objavi. In brusi se s pogovori in tudi s prijateljskimi tekmovanji z ljudmi, ki te obdajajo in so ‚cepljeni‘ v podobno smer. Vedno pa je osnova opazovanje sveta okoli sebe. In etnologija, moj študij, je točno to, opazovanje soljudi in njihovih načinov življenja ter opazovanje vzorcev. Ko vzorce opaziš, jih znaš popisati in razumeti, je pa nato samo še korak do tega, da jih rušiš ali postaviš na glavo. Vse to se je torej skombiniralo v mene in v moje pisanje. Preden pa se preveč analiziram, naj vseeno povem, da mi je to fino početi. Ko dobim idejo, bom že našel način, kako jo konkretizirati. Kreativni proces je tudi delo, tega nikakor ne zanikam, a če se nimam sam fino zraven, nima smisla. Ne verjamem, da je med sonominiranci in sploh vsemi, ki se srečujemo na Očesu besede, kdo, ki mu pisanje ni ‚fajn‘ v čisto samoaktualizacijskem smislu.

Ker ste napovedovalec, igralec, pevec, sem se vprašala, ali ste pomislili, da bi vaše pesmi zaživele še kako drugače kot na papirju.

Moje polje udejstvovanja je zelo široko. V zadnjih dveh letih sem posnel tudi kar nekaj zvočnih knjig, k igralsko-interpretacijskemu delu sodi tudi sinhronizacija animiranih filmov. Podajanje kakršnihkoli tekstov mi ni problem, je pa

tudi tako, da lažje predajam naprej svoja besedila kot besedila drugih, saj točno vem, kaj sem hotel s čim doseči in kje se skriva kaka ‚forica‘. Rad torej mešam žanre in rad na različne načine dosem naslovnik. Napisal sem recimo libreto za muzikal *Povodni mož*, v katerem je tudi rap, ki mi je bil do takrat čista neznanaka, a sem se vrgel v razne diskografije devetdesetih let, da sem usvojil metrične vzorce – pa sem ga naredil. In je dobro izpadel. Morda bom še kdaj napravil kaj takega. Res pa je, da sem se od takrat, ko me je življenje prisililo pogledati še kam drugam in ugotoviti, kje vse se še skrivajo talenti, navadil tudi prepuščati. Nenazadnje nisem napisal še nič oprijemljivega za odrasle. No, če odmislimo muzikal, ki je namenjen čim širši publiki. Morda pa je to naslednji korak. Ravno v tem prepuščanju v zadnjih letih vidim tisto, kar me je pripeljalo tudi do točke, ko je prišla nominacija za večernico, za kar sem hvaležen vsem, ki so za to odločitvijo. Ne vem zares, kaj sledi, vse, kar vem, je, da nekaj gotovo še sledi.

■ PETRA VIDALI

FOTO ANDREJ PETELINŠEK

FERI LAINŠČEK

ZA OTROKE NE MOREŠ PISATI, ČE SI OTROČJI

S Ferijem Lainščkom ob srečanju v Murski Soboti o kriptovalutah, umetni inteligenci, nominiranem delu in vlogi večernice. So se literarne nagrade, tudi večernica, „izrodile“?